NAKTIES BURTAI ARBA STILIUL

Diena — moteris baliaus suknioj, pudruotais veidais, raudonu snapu ; naktis — nuoga moteris. Diena šerias — nauja oda auga ; štai naktis. Slenkant dienos negyvéliams plaukams, nykstant brangianybėms, paprastas ir jaunas gėdingumas, rojaus gėdingumas, apsiaučia žemę. Saulė nusiauna vyžas, ménuo teka. Balsai vienu tonu nutyla. Kūréjos karalienės suverčia švelnių ešarfų kruvas — šešėliai. Naktis — dienos meilužė.

Dažnai, po vakarienės, išeinu valkiotis į Notre-Dame de Marseille aikštę ir ten aš visados žavingai jaučiu tą slaptingą, pusiau užburtą grakštumą, tą misterišką nuogumą, kuriuo naktis apvelka visus daiktus, kuris iš tikrųjų — jų pati esmė. Dar tik vakar ! Vienui vienas po karališkomis pušimis, prieš grakščiąją lygumą, svajojau apie ménasį. Iš léto angelų kibirkštys sužiūro, feras nudežė šešėlius, gimė tikrumos svajoné. Žengteléjau, lyg norėdamas išsklaidyti ties kojomis miražus. Bet mano batai sužadino žeméj girgždančius aidus ir jiems pušinių šakų lūpos atsaké ilgais nusiskundimais. Visa ši augmenija lyg sutartinas švelnus bendravimas. Aš linksmas atsisėdau. Sudrebėjau ir sušukau sidabriniu balsu, tverdamas ranka už kelnių. Pušies spyglys, metalo aštrumu, įdūré man į subinę. Atsistojau ir vėl atsisėdau. Vos permatomo, skambančio pasaulio vidury aš jaučiaus galybių surakintas. Apsiautusieji mane daiktai, aštrėdami, sukosi. Išbiro Fenomenų audmens, liko tik jų gyslos, galūnės, pirštai ir ausys. Mažiausias judesys papildavo snukių gaujas, uodegų perspektyvas. Iš žvaigždžių plauké tyli mandalinų: muzika, kuri skendo ir miré moteriškam akmenų glėby. Nejau tai farsas — maniau. Juk aš pavieniui girdėjau ties šviečiančiu tiltu, praskėstomis šlaunimis, šnabždančius medžius. Kiekvienas atomas bėgo kraliko alūru. Po pataikūnu ménesiu vynuogynai — susiglaudusi vištyčių gūšta. Niekad taip nenoréjau juoktis, kaip šį kartą šiame didingame spektaklyje. Noréjau pasišaukti tvarkdarį ir, duodamas jam vianą sou, šnabštelti į ausį — noriu juoktis ! Akimis nardžiau upės juostoj, ji ruošės daryti trapezos numerį ir iš jos klastingų rankovių čia pat turėjau išvysti žvaigždžių laikrodį, spindinčius perlų karolius.

***

Ir kas gi tas stilius, jei ne šita gėlė, šie žavai, magijos pagalba duoti daiktams. Ne tai, kad juos reikėtų prakaituojant plauti, kaip tai daro nesubrendėliai, ne tai, kad jiems reikėtų prisagstinėti gipsinės rožės. Pirmiausia, reikia paimti objektas ir čia pat jam padaryti vaikas. Deformacija, interpretacija, stilizacija, žavėjimas — stiliaus eisenos laipsniai. Visa leista išrinktiesiems. « Choleroj » pasakiau : aš parašiau Rusijos istoriją, kurioj estetikos tvarka dariau miglotus įvykius. Aš panaikinau keturioliką gyvenimo baisenybių ir išgalvojau pavasario mūšius. Tai mano nuomoné anachronisfobams ! Suprantama, visa tai švelnu. Menas — nykščio, o ne kumsčio smūgis.

Stilius — burtai.

***

Tokiomis naktimis dangus tvenkinys, taip — vandeninis dangus. O kiek kartų, vaiku ir pusberniu būdamas, svajojau apie vandenį. Žiūrėkit, šis elementas intimiausiai susijęs su likimu, tai atsitikimo ir to pat likimo dvynukas. Vanduo — kameleonas, vanduo — oportūnistas, visados lygus, visados į nieką nepanašus, nuogesnis už smėlio dykumą ir didesnis sąjudis, nei po mikroskopu — tirštas arklių mėšlas.

Kiek kartų mano akys tiek panašios į tavę, tirpdamos smigo tavin ir kiek kartų aš tau apleidau savo sielą iki ji netekdavo supstancijos, protingosios esmės. Mįslių bokšte, misterijų taure, aš tik tavy suradau gyvenimo fabulę su jos lepiu kilimu, ilguoju fenemonų šokinėjimu. Vanduo, tu — motina ir kapas !

Vieną tokį vakarą aš radau samanose miegančią dūkrą. Ji ilsėjos švytuliuojančioj žemės juostoj, pakišus delnus po pakaušiu ir stačiu kampu sulenkus vieną kojąper kelį. Švelnus išdykumas bėgo nuo jos padrikusio sijono į gerklę. Čia ir ten blizgėjo jos odoj kriaušės spalvų spektras, visa naktis ją liūliavo. Žiogų papenėtoj vienatvėj moteries pagaugų drugys — alsavimas, pulsas ar širdis iš léto ėjo. Aš padariau smarkų judesį, o gal aš paliečiau jos veidą... Jos veidas — šaltas deimantas. Ir šis šviesusis kūrinys mane nustūmė į šešėlius. Sumišęs, sutirpęs — ties miegančia statuja. Visas tas laimės kupinas šiltas kūnas, užlietas naktim, kuri liūliavo žolėj ir žavejo mano dvasios vidurius. Aš palengvėjau, atgimiau. Iš tos nekaltybės garavo tokia šviesa, toks tyrumas, tiek angelų ir lelijų, kad aš sudėjau rankas ir émiau maldingai murméti :

Magnificat...

Stilius — grakštumas.

JOSEPH DELTEIL